

Proloog

A.D. 79

De cipier trok de grendel van de toegangspoort naar de lager gelegen kerkers open en gebaarde naar Atretes dat hij hem het donkere gat in moest volgen. Het geluid van zijn Romeinse, met spijkers beslagen sandalen tegen de stenen vloer riep bij Atretes minder plezierige herinneringen aan Capua op. Terwijl hij achter de cipier aanliep, herkende hij de bedompte lucht van koude, vochtige muren en ongewassen, angstige gevangenen, en ook dat gaf hem eventjes een rilling. Iemand schreeuwde ergens achter een van de zware, vergrendelde celdeuren. Elders kreunden andere gevangen wanhopig achter de dikke tralies. Maar terwijl ze verder liepen, hoorde Atretes een geluid dat van de andere kant van het bedompte gangenstelsel leek te komen, een geluid dat zo lieflijk klonk, dat hij er zich bijna door voelde aangetrokken. Ergens in die inktzwarte duisternis, die slechts door een enkele walmende toorts aan de muur werd onderbroken, zong een vrouw.

De cipier ging langzamer lopen en hield zijn hoofd enigszins schuin. 'Hebt u ooit in uw hele leven zoiets gehoord?' vroeg hij. Het zingen hield even op en de cipier versnelde zijn pas. 'Die vrouw zit hier nu al maanden, maar dat heeft kennelijk geen effect op haar gehad. Althans niet zoals op de anderen. Spijtig dat ze morgen samen met de andere christenen zal moeten sterven,' voegde hij er nog besmuikt aan toe. Hij hield stil voor een zware deur en ontgrendelde die.

Atretes deed een stap naar voren en bekeek vanaf de drempel een voor een de gezichten van de gevangenen in de schemerige ruimte. Een miezerig, flakkerend olielampje in een nis in de zijmuur van de cel wierp grillige schaduwen over de opeengepakte gestalten achterin. De meeste gevangenen waren vrouwen en kinderen. Er waren ook een paar oude mannen met warrige baarden bij. Dat verbaasde Atretes niets. De jongere mannen zouden wel zijn gespaard om in de arena te vechten.

Iemand noemde zijn naam en hij zag hoe een magere, in lompen geklede vrouw voorzichtig uit de meute smerige gevangenen naar voren trad.

Hadassah.

‘Is die het?’ vroeg de cipier.

‘Ja, zij is het.’

‘Onze zangeres,’ bromde hij. ‘Hé, jij daar. Kom eens hier, pronto!’

Atretes keek naar de vrouw die zich voorzichtig door de nauwe ruimte manoeuvreerde. Mensen strekten hun armen uit om haar aan te raken. Een paar grepen haar bij haar hand. Zij glimlachte dan en fluisterde ze iets bemoedigends toe terwijl ze langs hen liep. Toen ze bij de geopende celdeur was aangekomen, keek ze hem met ongelooflijk stralende ogen aan.

‘Wat doe jij hier, Atretes?’

Omdat hij geen zin had met haar te praten waar de Romeinse cipier bij was, nam hij haar bij haar arm en leidde haar de gang in. De cipier trok de deur dicht en vergrendelde deze weer. Aan de overzijde van de gang opende hij een andere deur, hij stak een toorts aan in de lege cel en liep daarna naar de verre zijde van de gang.

Terwijl Atretes achter Hadassah aan de cel inliep die de cipier had geopend, luisterde hij naar het geluid van diens spijkersandalen op de stenen vloer. Gespannen balde hij zijn vuist. Hij had gezworen nooit meer naar een oord als dit te gaan, maar toch was hij er weer, en wel uit vrije wil.

Hadassah draaide zich naar hem om en merkte hoe zeer hij door iets werd gekweld.

‘Je moet deze plek wel haten,’ zei ze zacht. ‘Waarom ben je me hier op komen zoeken?’

‘Ik heb een droom gehad en ik weet niet wat die betekent.’

Ze voelde aan hoe wanhopig hij was en bad tot God dat Hij haar de antwoorden zou geven die hij nodig had. ‘Kom naast me zitten en vertel op,’ fluisterde ze. Ze was ongetwijfeld verzwakt door haar gevangenschap en dagenlang vasten. ‘Misschien weet ik de antwoorden niet, maar God weet ze vast en zeker wel.’

‘Ik liep door de duisternis, een duisternis die zo zwart was dat ik haar tegen mijn lijf kon voelen drukken. Het enige wat ik kon zien, waren mijn handen. Ik liep een hele tijd zonder iets te voelen, naar het leek eindeloos op zoek naar iets, en toen zag ik een beeldhouwer. En vóór hem stond zijn werk, een beeld van mij. Het leek op die beelden die

ze in de winkels bij de arena verkopen, maar dit beeld zag er bijna levensecht uit. Het leek wel alsof het ademhaalde. De man pakte een hamer en ik begreep meteen wat hij van plan was. Ik schreeuwde naar hem dat hij het niet moest doen, maar hij gaf het beeld één klap en het viel in miljoenen stukjes uit elkaar.'

Rillend stond Atretes op. 'Ik voelde een pijn, een pijn die ik nog nooit eerder had gevoeld. Ik kon me niet bewegen. Toen zag ik om me heen de bossen van mijn vaderland, terwijl ik in een moeras wegzakte. Iedereen stond rondom mij, mijn vader, mijn moeder, mijn vrouw, mijn vrienden die al lang geleden zijn overleden. Ik schreeuwde het uit, maar ze starden alleen maar naar me, terwijl ik naar beneden werd gezogen. De modder van het moeras drukte zwaar, koud, tegen me aan, net als die duisternis daarvoor. Maar opeens was er een man die zijn beide handen naar mij uitstak. De palmen van zijn handen bloedden.'

Hadassah keek toe hoe Atretes vermoeid tegen de stenen muur aan de andere kant van de cel leunde. 'Greep je zijn hand?' vroeg ze.

'Dat weet ik niet,' zei hij somber. 'Dat kan ik me niet herinneren.'
'Je werd wakker?'

'Nee.' Hij haalde langzaam adem en deed vreselijk veel moeite om zijn stem vast te laten klinken. 'Nog niet.' Hij sloot zijn ogen en slikte moeilijk. 'Ik hoorde een baby huilen. Hij lag naakt op de rotsen bij de zee. Ik zag uit de zee een golf oprijzen en ik wist dat die het kind weg zou vagen. Ik probeerde bij hem te komen, maar de golf spoelde over hem heen. Toen werd ik wakker.'

Hadassah sloot haar ogen.

Atretes leunde met zijn hoofd achterover. 'Zeg me, wat betekent dit allemaal?'

Hadassah bad dat de Heer haar wijsheid zou schenken. Ze bleef een hele tijd gebogen zitten, met haar hoofd naar beneden. Toen hief ze haar hoofd weer op. 'Ik ben geen zieneres,' zei ze. 'Alleen God kan dromen interpreteren. Maar ik weet dat sommige dingen in je droom waar zijn, Atretes.'

'Welke dingen?'

'De man die zijn handen naar jou uitsteekt, is Jezus. Ik heb je verteld hoe Hij is gestorven, aan het kruis is gespijkerd, en hoe Hij uit de dood is opgestaan. Hij steekt allebei zijn handen naar je uit. Grijp ze en laat ze niet los. Je redding is nabij.' Ze aarzelde even. 'En het kind...'

'Ik weet van het kind.' Atretes' gezicht trilde van nauwelijks

beheerste emotie. 'Het is mijn zoon. Ik heb nagedacht over wat je zei in die nacht dat je naar de heuvels bent gekomen, toen ik je zei dat je het kind maar dood moest laten gaan, dat het mij allemaal niet meer uitmaakte.' Hij wachtte even en vervolgde toen: 'Ik heb me bedacht. Ik wil het kind nu wel hebben, als het nog leeft.'

Atretes zag de verbaasde blik in de ogen van Hadassah, stond bruusk op en ging rusteloos ijsberen. 'In eerste instantie wilde ik Julia kwetsen door het kind van haar af te nemen. Daarna wilde ik het echt hebben. Ik besloot het kind aan te nemen en terug te gaan naar Germania. Ik wachtte af, maar toen kreeg ik bericht dat het kind doodgeboren was.'

Atretes lachte bitter en schokkerig. 'Maar ze had gelogen. Het kind was niet doodgeboren. Ze had bevolen het kind op de rotsen achter te laten om het daar te laten sterven.' Zijn stem was verstikt door tranen en hij woelde hevig met zijn vingers door zijn haren. 'Ik heb je verteld dat als Julia hem aan mijn voeten zou leggen, ik om zou draaien en weg zou lopen. En dat is precies wat zij heeft gedaan, nietwaar? Hem op de rotsen leggen en weglopen. Ik haatte haar. Ik haatte mezelf. Vergeef me God, heb jij ooit gezegd. Vergeef me God.'

Hadassah stond op en liep naar hem toe. 'Je zoon leeft.'

Hij verstarde ogenblikkelijk, keek haar verbaasd aan.

Ze legde haar hand op zijn arm. 'Ik wist niet dat jij had laten weten dat je hem wilde hebben, Atretes. Als ik dat had geweten, zou ik hem onmiddellijk naar jou toe hebben gebracht. Schenk me alsjeblieft vergiffenis voor de pijn die ik je heb aangedaan.' Haar armen vielen slap langs haar zij.

Hij greep haar vast. 'Je weet zeker dat hij nog leeft? Waar is hij nu?'

Hadassah bad tot God dat Hij zou goedmaken wat zij had gedaan. 'Ik heb je zoon naar de apostel Johannes gebracht en die heeft hem in de armen van Rizpah gelegd, een jonge weduwe die haar eigen kind nog niet lang geleden heeft verloren. Ze hield van je zoon vanaf het moment dat ze zijn gezichtje voor het eerst zag.'

Zijn hand verminderde van grip en viel van haar af. 'Mijn zoon leeft,' zei hij verwonderd. De last van de pijn en het schuldgevoel vielen van hem af. Hij sloot opgelucht zijn ogen. 'Mijn zoon leeft.' Met zijn rug tegen de stenen muur liet hij zich naar beneden zakken, zijn knieën waren door de uitwerking van haar woorden zwak geworden. 'Mijn zoon leeft!' zei hij nogmaals, met verstikte stem.

‘God is genadig,’ sprak ze zachtjes en ze streek licht door zijn haren.

Die zachte streling deed Atretes denken aan zijn moeder. Hij nam Hadassah’s hand in de zijne en hield die tegen zijn wang. Hij keek haar aan en zag de blauwe plekken weer die haar vriendelijke gezicht tekenden, de ielheid van haar lichaam onder die gescheurde, vuile tuniek. Ze had zijn zoon gered. Hij kon toch niet weglopen om haar zo te laten sterven?

Hij stond vastberaden op. ‘Ik ga naar Sertes,’ zei hij.

‘Nee.’

‘Ja,’ sprak hij haar vastbesloten tegen. Hoewel hij nooit met leeuwen had gevochten – en wist dat hij ongewapend weinig overlevingskansen tegen die beesten zou hebben – moest hij het proberen. ‘Een woord in het juiste oor en ik sta als jouw kampioen in de arena.’

‘Ik heb al een kampioen, Atretes. Mijn strijd is voorbij. Hij heeft al gewonnen.’ Ze hield zijn hand stevig in die van haar. ‘Begrijp je dat niet? Als je nu terug zou gaan naar de arena zou je sterven zonder de Heer ooit helemaal te hebben gekend.’ ‘Maar jij dan?’ De volgende dag zou ze tegenover de leeuwen staan.

‘God heeft hier een hand in, Atretes. Zijn wil geschiede.’

‘Je zult sterven.’

‘Al doodt Hij me, ik zal op Hem vertrouwen,’ antwoordde ze. Ze keek hem glimlachend aan. ‘Wat er ook gebeurt, alles heeft een goede bedoeling voor God en zijn glorie. Ik ben niet bang.’

Atretes keek naar haar op en voelde een hunkering in zijn binnenste naar een geloof zoals dat van haar, een geloof dat hem vrede kon schenken. Hij keek haar lang en onderzoekend aan en knikte toen, vechtend tegen de emoties die in zijn innerlijk tekeer gingen. ‘Het zal gebeuren zoals jij wilt.’

‘Het zal gebeuren zoals de Heer het wil.’

‘Ik zal je nooit vergeten.’

‘Ik jou ook niet,’ zei ze. Ze vertelde hem waar hij de apostel Johannes kon vinden, legde toen haar hand op zijn arm en keek hem met een vredige blik aan. ‘Ga nu weg van deze plaats des doods en kijk niet om.’

Ze liep de duistere gang weer in en riep de cipier.

Terwijl de cipier de deur van Hadassah’s cel ontgrendelde, lichte Atretes hem met een toorts bij. Toen de cipier de deur openzwaaide, draaide Hadassah zich nog eenmaal om en keek voor het laatst Atretes aan, haar ogen stralend en vol warmte.

‘Moge de Heer je zegenen en je behoeden. Moge de Heer zijn aangezicht over je laten schijnen en je genadig zijn. Moge de Heer je aanschouwen en je vrede schenken,’ zei ze met een wijze glimlach. Daarna draaide zij zich om en liep de cel in.

Een zacht gemompel begroette haar, waarna de deur met een harde knal definitief werd dichtgegooid.

Het zaad

Een zaaier ging uit om te zaaien...

Atretes voelde zich fysiek totaal uitgeput en bovendien had hij overal genoeg van. Zijn trots was gekrenkt en zijn geduld was op. Nadat Hadassah hem verteld had dat zijn zoon nog leefde en dat de apostel Johannes wist waar hij het kind kon vinden, was hij plannen gaan maken. Omdat het volk hem op handen droeg, kon hij de stad Efeze niet binnengaan op elk tijdstip dat hij wilde; hij moest wachten tot de duisternis hem voldoende dekking zou verschaffen. Het was niet erg moeilijk geweest om het huis van de apostel te vinden – Hadassah had het hem goed uitgelegd – maar zelfs midden in de nacht was deze man van God nog in de weer geweest; hij had een ziek kind getroost en iemand de biecht van de stervenden afgenomen.

Atretes had uren achtereen op Johannes gewacht, maar kreeg uiteindelijk te horen dat de apostel had laten weten dat hij onverwijld naar een ochtendviering aan de oever van de rivier moest. Woedend was Atretes hem achterna gegaan. Toen hij bij de rivier aankwam, had zich daar al een grote menigte verzameld om Johannes te horen preken over Jezus Christus, hun herrezen God. Een timmerman uit Galilea? Een god? Atretes had zijn oren gesloten voor de woorden die werden gesproken en had zich teruggetrokken op een rustig plekje onder een grote boom, vastbesloten om af te wachten.

Maar nu kon hij niet langer meer wachten! De ochtend was gekomen en was bijna verstreken, en deze aanbidders zongen nog steeds lofzangen voor hun hemelse Koning en vertelden verhalen hoe ze persoonlijk waren verlost van ziekte, liefdesverdriet, slechte gewoonten en zelfs van duivels! Hij werd ziek van het luisteren naar hen. Sommigen werden nu geheel gekleed in de rivier ondergedompeld! Waren ze helemaal gek geworden?

Atretes stond op en liep naar het achterste deel van de menigte en porde een man in diens zij. ‘Hoe lang duren deze bijeenkomsten normaal?’

‘Zolang als de Geest ons beroert,’ antwoordde de man terwijl hij hem vluchtig aankeek voor hij doorging met zingen.

De Geest? Wat betekende dat nu weer? Atretes was gewend aan de discipline van trainingsschema's, aan regels, aan harde feiten; het antwoord van de man was onbegrijpelijk.

'Is dit de eerste keer dat u...'

'En de laatste keer,' onderbrak Atretes hem bot. Hij wilde weg.

De man keek hem aan en zijn glimlach fixeerde zich op zijn gezicht. Zijn ogen stonden wijd open. 'U bent Atretes!'

Atretes voelde een scheut adrenaline door zijn lichaam schieten, die zijn spieren deed verstijven. Hij kon vluchten of vechten. Met vastberaden gezicht hield hij voet bij stuk. De eerste keuze ging tegen zijn natuur in; de lange nacht wachten maakte hem geschikt voor de tweede.

Idioot! Hij had zich stil moeten houden, hij had onopvallend in de schaduw van een boom moeten blijven wachten in plaats van de aandacht op zijn persoon te richten. Maar nu was het te laat.

Hij verzon excuses voor zijn vergissing. Hoe kon hij ook raden dat de mensen hem nog steeds zouden herinneren? Acht maanden geleden had hij de arena al verlaten. Hij had gedacht dat ze hem nu wel vergeten zouden zijn. Kennelijk beschikten de Efeziërs over een goed geheugen.

Andere mensen draaiden zich om toen ze zijn naam hoorden. Een vrouw hapte naar adem, draaide zich met een ruk om en fluisterde de mensen om haar heen toe. Het nieuws dat hij er was, verspreidde zich als een wind die door droge bladeren waait. Mensen keken in hun richting om te kijken waardoor het opstootje werd veroorzaakt en zagen hem, een kop groter dan de rest. Zijn blonde haar diende als een baken om hun aandacht te trekken.

Hij hapte geluidloos naar adem.

'Het is Atretes,' zei iemand. Zijn nekharen gingen overeind staan. Hij wist dat het het verstandigst zou zijn om zo snel mogelijk te vertrekken, maar zijn halsstarrigheid en het woestere deel van zijn aard kregen de overhand. Hij was geen slaaf van Rome meer, niet langer een gladiator die in de arena vocht. Zijn leven zou weer van hemzelf moeten zijn! Wat was het verschil tussen de muren van een luxueuze villa en die van het *ludus*? Allebei hielden ze hem gevangen.

De tijd is rijp, dacht hij woedend en gefrustreerd. Hij zou erachter komen wat hij weten moest en dan snel vertrekken. En eenieder die hem probeerde tegen te houden, zou daar wel eens heel veel spijt van kunnen krijgen.

Hij duwde de man, die hem nog steeds aanstaarde, opzij en baande zich door de menigte een weg naar voren. Opgewonden gefluisterde door de mensenzee toen hij zich een weg zocht.

‘Maak plaats! Het is Atretes! Hij komt naar voren!’ riep iemand uit. De mensen staakten hun lofzangen, draaiden zich om en keken in zijn richting.

‘De Heer zij geprezen!’

‘Halleluja!’

De mond van Atretes vertrok toen hij zich gewaar werd van dit opgewonden gemurmur. Zelfs na tien jaar vechten in de arena was de Germaan nooit gewend geraakt aan de opwindende die zijn aanwezigheid onvermijdelijk onder elke massa teweegbracht.

Sertes, de organisator van de Efezische spelen, de man die hem van de Grote Ludus van Rome had gehaald, had genoten van de reactie van de mensen op zijn gewaardeerde gladiator. Hij buitte Atretes' verschijning bij elke gelegenheid ten volste uit, daarmee goud voor zichzelf vergarend. De Efeziër had steekpenningen van rijke patronen geaccepteerd en hem naar feesten meegenomen om te worden verwend en vertroeteld. Andere gladiatoren genoten van zo'n behandeling en accepteerden alle pleziertjes die hun werden aangeboden om er van te genieten in hun laatste uren, voor ze in de arena tegenover de dood kwamen te staan. Atretes at en dronk matig. Hij was vast van plan in leven te blijven. Hij hield zich altijd op een afstand, negeerde zijn gastheren en staarde de gasten met zo'n woeste minachting aan, dat ze in een wijde boog om hem heen liepen.

‘Je gedraagt je als een beest dat net zijn kooi heeft verlaten!’ had Sertes ooit geklaagd.

‘Jij en de rest hebben me zo gemaakt.’

De herinnering aan die tijd maakte hem nog bozer nu hij zich een weg baande door de mensenmenigte bij de rivier. Hadassah had hem gezegd dat hij naar de apostel Johannes moest gaan. Deze gapende, murmelende sukkelaars zouden hem daar niet van kunnen weerhouden.

Het gemurmur van opgewonden stemmen nam toe. Ondanks zijn lengte voelde de krijger hoe de menigte tegen hem aanduwde. Mensen raakten hem aan terwijl hij zich naar voren worstelde. Instinctief verstijfde hij en duwde hen terug. Hij wachtte tot ze hem zouden grijpen of aan hem gingen trekken, zoals de *amoratae* die hem vaak in de straten van Rome achterna hadden gezeten. Maar deze mensen

waren opgewonden over zijn aanwezigheid en legden slechts hun handen op hem om hem aan te sporen naar voren te gaan.

‘De Heer zij geloofd...’

‘Hij was gladiator...’

‘Ik heb hem ooit, nog voordat ik christen werd, zien vechten...’

Achter hem sloot de mensenmassa zich en zijn hart ging hevig tekeer. Op zijn voorhoofd brak het koude zweet uit. Hij hield er niet van iemand in zijn rug te hebben.

‘Maak plaats,’ zei een man. ‘Laat hem erdoor!’

‘Johannes! Johannes! Atretes komt naar voren!’

Wisten ze al waarom hij naar de bijeenkomst van de christenen was gekomen? Had Hadassah op de een of andere manier een bericht gestuurd?

‘Nog een! Nog een voor de Heer!’

Iemand zette weer een lied in en om hem heen zwol het geluid aan. Hij kreeg er kippenvel van op zijn rug. Voor hem werd de weg voor hem vrijgemaakt. Hij stopte niet om zich af te vragen waarom, maar hij legde met grote passen de resterende meters naar de rivier af.

In het water stonden diverse mannen en vrouwen. Een gelovige was net ondergedompeld. Iemand anders, ook drijfmat, gooide water in de lucht en lachte en huilde tegelijkertijd, terwijl anderen naar hem toe waadden om hem te omhelzen.

Een oude man in een geweven tuniek en met een gestreepte sjerp om hielp een ander omhoog uit het water terwijl hij sprak: ‘Je bent schoongewassen door het bloed van het Lam.’ Het zingen werd luider en vrolijker. De man waadde snel naar zijn vrienden toe. Een van hen omhelsde hem huilend en de anderen gingen blij om hem heen staan.

Atretes wilde wanhopig dat hij weg was van deze plaats, ver weg van deze bijeenkomst van krankzinnige mannen en vrouwen. ‘Jij daar!’ schreeuwde hij naar de man die de gestreepte sjerp droeg.

‘Ben jij Johannes die ze ‘de apostel’ noemen?’

‘Dat ben ik.’

Atretes waadde de rivier in en verbaasde zich over de uitbarsting van opwinding achter hem. Sertes had ooit eens gezegd dat de apostel Johannes een grotere bedreiging vormde voor het Romeinse rijk dan alle opstanden langs de grenzen bij elkaar, maar toen hij de man die voor hem stond onderzoekend bekeek, zag Atretes niets om bang voor te zijn. Johannes leek eigenlijk bijzonder onopvallend.

Atretes had echter geleerd nooit aan te nemen dat mensen of dingen

waren zoals ze er uitzagen; zijn jarenlange ervaring in de arena had hem geleerd nooit iemand te onderschatten. Soms had een lafaard meer dodelijke slimheid in zich dan een moedig man, en soms kon iemand die weerloos leek, wonden toebrengen die te diep waren om te genezen. Had Julia met haar kuiperijen en haar leugens zijn hart niet uit zijn lichaam gerukt?

Deze man had één wapen tegen hem en Atretes was van plan hem dat wapen af te nemen. Hij zette zijn voeten stevig neer op de rivierbodem, zijn gezicht en zijn toon waren keihard.

‘Jij hebt mijn zoon. Hadassah heeft hem zo’n vier maanden geleden bij je gebracht. Ik wil hem terug.’

‘Hadassah,’ zei Johannes, en de uitdrukking op zijn gezicht werd zacht. ‘Ik maakte me zorgen over haar. We hebben onze kleine zuster al in geen maanden gezien.’

‘En je zult haar ook niet meer zien. Ze zit bij de veroordeelden in de kerkers onder de arena.’

Johannes zuchtte alsof hij een klap had gekregen en mompelde iets onhoorbaars.

‘Ze zei dat je mijn zoon aan een weduwe met de naam Rizpah hebt gegeven,’ vervolgde Atretes. ‘Waar kan ik deze vrouw vinden?’

‘Rizpah woont hier, in de stad.’

‘En waar woont ze dan precies?’

Johannes deed een stap naar voren en legde zijn hand op Atretes’ arm. ‘Kom, laten we praten.’

Hij trok met zijn schouders om onder de hand van de man uit te komen. ‘Zeg me alleen maar waar ik de vrouw kan vinden die mijn zoon heeft.’

Johannes keek hem weer aan. ‘Toen Hadassah naar mij kwam met dat kind, zei ze dat ze de opdracht had gekregen het op de rotsen te leggen om het te laten sterven.’

‘Ik heb dat bevel niet gegeven.’

‘Ze vertelde me dat de vader het kind niet wilde.’

Atretes’ gezicht werd witheet van woede. Zijn mond vertrok. ‘Het kind is van mij. Dat is alles wat je hoeft te weten.’

Johannes fronste. ‘Is Hadassah veroordeeld omdat ze het kind naar mij heeft gebracht?’

‘Nee.’ Alleen al het feit dat Hadassah de baby niet op de rotsen had gelegd, was een daad van ongehoorzaamheid, genoeg om haar te veroordelen, maar Julia had haar niet om die reden weggestuurd om

te sterven. Voor zover hij wist, was Julia er zich zelfs niet van bewust dat het kind nog in leven was. Maar aan de andere kant kon Julia Hadassah hebben veroordeeld om elke gril waar ze op dat moment maar aan dacht. Hij kende maar één feit dat betrekking had op wat er met Hadassah was gebeurd.

‘Een van de bedienden heeft me verteld dat Hadassah ter ere van de keizer wierook moest branden. Ze weigerde en riep jullie Christus tot de enige ware God uit.’

De ogen van Johannes straalden. ‘Looft de Heer.’

‘Ze was dwaas.’

‘Een dwaas voor Christus.’

‘Ben je blij?’ vroeg Atretes ongelovig. ‘Ze zal sterven om een paar lege woorden.’

‘Nee, Atretes. Iedereen die in Jezus gelooft, zal niet omkomen, maar het eeuwige leven deelachtig worden.’

Atretes verloor zijn geduld. ‘Ik ben niet gekomen om over jullie god of jouw geloof in het leven na de dood te discussiëren. Ik ben gekomen voor mijn zoon. Als je een bewijs wilt zien dat ik zijn vader ben, denk je dat het woord van zijn onwaardige moeder afdoende is voor je? Dan zal ik Julia Valerianus hierheen slepen en haar voor je op haar knieën een bekentenis laten afleggen. Is dat voldoende? Daarna mag je haar verdrinken, als je daar zin in hebt, omdat ze een slechte vrouw is. Je hebt een goede kans dat ik je nog meehelp ook.’

Johannes beantwoordde de woede van de barbaar met kalmte. ‘Ik twijfel er niet aan dat jij de vader bent. Ik dacht slechts aan de behoeften van het kind, Atretes. Deze situatie heeft ernstige consequenties. Wat denk je bijvoorbeeld, om maar een dwarsstraat te noemen, wat Rizpah ervan vindt?’

‘Wat heeft een baby meer nodig dan voedsel en warmte? En wat betreft die vrouw, geef haar maar een ander kind. Van een ander. Ze heeft geen recht op het mijne.’

‘De Heer heeft ten bate van jouw zoon ingegrepen. Als Hij niet...’

‘Hadassah heeft ingegrepen.’

‘Het was geen toeval dat ze het kind juist op dit moment naar mij heeft gebracht.’

‘Hadassah heeft zelf tegen mij gezegd dat ze het kind naar mij zou hebben gebracht als ze had geweten dat ik het wilde houden!’

‘Waarom wist ze dat dan niet?’

Atretes klemde zijn tanden op elkaar. Als er geen menigte toe-

schouwers was, zou hij geweld hebben gebruikt om de gewenste informatie te krijgen. 'Waar is hij?'

'In veiligheid. Hadassah vond dat de enige manier om je zoon te redden was hem bij mij te brengen.'

Atretes kneep koel zijn ogen tot nauwe spleetjes. In zijn kaak vertrok een spier, terwijl zijn gezicht knalrood werd. Hij probeerde zijn schaamte te verbergen achter een muur van woede, maar hij wist dat het hem niet lukte. Slechts één persoon had ooit naar hem gekeken alsof ze onder zijn huid kon kijken, recht in zijn hart en geest: Hadassah. Tot nu toe, dan. Want de man voor hem deed precies hetzelfde.

Atretes' geest werd overspoeld door herinneringen. Toen het slavinetje naar hem toe was gekomen en hem had verteld dat het kind dat Julia droeg van hem was, had hij gezegd dat het hem niets kon schelen. Hoe kon hij zeker weten dat het kind echt van hem was? Ondanks de verzekering van Hadassah was Atretes woest over Julia's overspel met een andere man en hij was te boos geweest om helder te kunnen nadenken. Hij had Hadassah gezegd dat als Julia Valerianus de baby aan zijn voeten zou leggen, hij zou weglopen en niet zou omkijken. Nooit zou hij het leed vergeten dat zijn woorden teweeg hadden gebracht op het gezicht van het slavinetje... noch de spijt die hem nog had overvallen nadat ze was weggegaan. Maar hij, hij was Atretes! Hij zou er niet aan denken haar terug te roepen.

Hoe kon hij weten dat er een vrouw bestond die zo gevoelloos was met betrekking tot haar kind als Julia? Geen Germaanse vrouw zou het in haar hoofd halen te bevelen om haar baby op de rotsen achter te laten om dood te gaan. Geen enkele Germaanse moeder. Alleen een zogenaamd beschaafde Romeinse vrouw kon zoiets doen. Als Hadassah zich er niet mee had bemoeid, was zijn zoon er nu geweest.

Hij richtte zijn aandacht weer op het heden, op de man die zo geduldig voor hem stond. 'Het kind is van mij. Wat ik vroeger wel of niet heb gezegd, doet er nu niet meer toe. Hadassah heeft me hierheen gestuurd en ik zal mijn zoon krijgen.'

Johannes knikte. 'Ik zal iemand naar Rizpah sturen om met haar te praten. Zeg me waar je woont en ik zal je zoon naar je toebrengen.'

'Vertel me waar ze is en ik haal hem zelf op.'

Johannes fronste. 'Atretes, dat zal erg lastig worden. Rizpah houdt van het kind alsof het van haarzelf is. Het zal niet gemakkelijk voor haar zijn om de jongen zomaar op te geven.'

‘Nog meer reden voor mij om zelf te gaan. Het zou niet verstandig zijn om jou voortijdig toe te staan deze vrouw te waarschuwen over mijn plannen, zodat ze de stad kan verlaten met mijn zoon.’

‘Noch ik, noch Rizpah zullen je je zoon onthouden.’

‘Ik heb daarvoor slechts je woord, en wat ben je anders voor mij dan een vreemdeling? En dan ook nog eens een getikte vreemdeling!’ zei hij met een veelbetekenende blik op de aanbidders. ‘Ik heb geen enkele reden om je te vertrouwen.’ Hij lachte spottend. ‘En nog minder reden om welke vrouw dan ook te vertrouwen.’

‘Je vertrouwde Hadassah.’

Atretes’ gezicht werd somber.

Johannes bestudeerde hem eventjes en vertelde hem toen hoe hij Rizpah kon vinden. ‘Ik bid dat je hart bewogen zal worden door het medeleven en de genade die God je heeft laten zien door het leven van je zoon te sparen. Rizpah is een vrouw van wie het geloof al zwaar op de proef is gesteld.’

‘Wat houdt dat in?’

‘Ze heeft al veel tragische gebeurtenissen in haar jonge leven moeten verwerken.’

‘Daar heb ik geen schuld aan.’

‘Nee, maar ik vraag je haar niet de schuld te geven van wat er is gebeurd.’

‘De fout lag bij zijn moeder. Ik beschuldig Hadassah, jou of deze weduwe nergens van,’ sprak Atretes nu toegeeflijker omdat hij de informatie had waarvoor hij was gekomen. ‘Bovendien’, voegde hij er met een wrange glimlach aan toe, ‘twijfel ik er niet aan dat die weduwe van jou zich een stuk beter zal voelen als ik haar op gulle wijze zal schadeloos stellen voor haar inspanningen.’ Hij schonk geen aandacht aan de huivering van Johannes bij die woorden. Hij draaide zich om en zag dat de menigte rustig was geworden. ‘Waar wachten ze op?’

‘Ze dachten dat je kwam om gedoopt te worden.’

Met een spottend lachje liep Atretes met grote passen naar de oever en hij keurde de mensen die bij de rivier waren bijeengekomen geen blik meer waardig.

Atretes keerde via de grote heirbaan terug naar zijn villa, waar hij de avond zou afwachten. Het was veiliger de stad in te gaan als de duisternis was gevallen en er waren nog andere zaken die hij met al zijn gehaast verwaarloosd had.